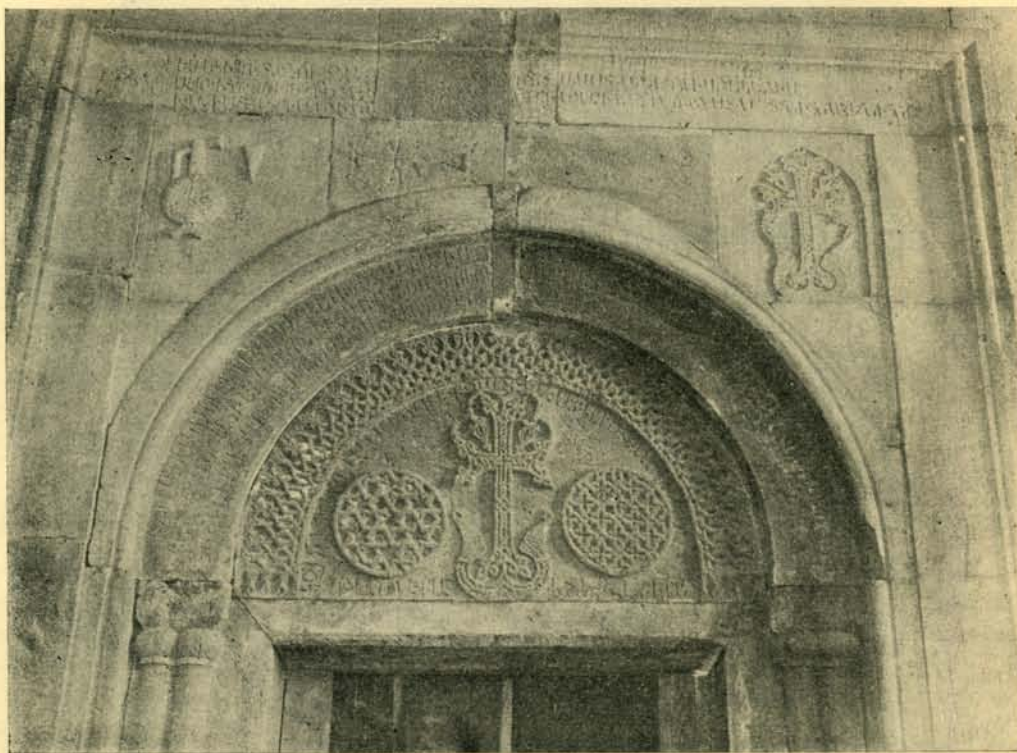

դարավերջին արդեն ծաղկեալ վիճակի մէջ էր, երբ Զաքարեանները նուաճեցին այս կողմերը եւ մի նոր շրջան սկսուեցաւ վանքի համար:

Վարդան պատմիչ Բջնիի և Դուրնի նուաճումները Զաքարիայի կողմից նշանակում է 1201 եւ 1203 թուերին. անշուշտ այս թուականներին էլ պէտք է Զաքարեանների ձեռքն ընկնէր Ազատ գետի հովիտը Այրի վանքով. յիշաւի մենք ունինք արձանագրական յիշատակութիւն այս մասին, որով հաստատում է Զաքարեանների տիրապետութիւնը 1200 թուից: Աս-

1. Ի թու. :խթ: Գա.ասէր իշխանաց իշխանքն
Զաքարէ եւ Իւանէ վերստին դար
2. ձոյց (s!) զջուրն Ամառնատակի :Եշ: եւ
Ուրբաթ ի սբ. ուխտ (s!) զ:Ա: աւրն որ է Ուր
3. բաթ եւ բնակիչք սորա խոստացան զաւագ
խորան զԱճածինն բովանդակ տարին պա-
տարագել զԳա. յանուն նոցա:

Արձանագրութեան առաջին տողի մէջ գրուած է

Պատկեր 138.

տուածածնի արեւմտեան պատի երրորդ խմբի արձա-
նագրութիւններից հնագոյնը վերաբերում է Զաքա-
րէի եւ Իւանէի ուղղման հետ կապուած մի կարգա-
դրութեան.

Ձեռք կարծում, թէ այս Աստուածընկալ սուրբ նշանը Այրի
վանքումն էր և նորա սպասաւորը նոյն վանքի Գրիգոր ա-
ռաջնորդը, որի յիշատակութիւնը տեսանք քիչ վերեւ 1177 և
1181 թուերի արձանագրութիւնների մէջ: Փիլիպոսի յիշա-
տակարանից, ինչպէս և մեր մինչև այժմ տեսած արձանա-
գրութիւններից չի երևում, թէ այնտեղ այնպիսի մի նշա-
նաւոր սրբութիւն լինէր, որի անունով յատուկ նուիրաբե-
րութիւն կատարուէր և որի սպասաւորը լինէր ուխտի ա-
ռաջնորդը: Ստեփանոս կաթողիկոսի նուիրած «սբ. նշան»ը
մի սովորակ խաչ էր: Հաւանական ենք համարում, որ այդ
Հաւուց Թառի նշանաւոր Ամենափրկիչ խաչը լինէր, որի ա-
նունով և վանքն էր կոչուում, թէև դժուար է հաստատու-
թեամբ պնդել:

Թուականի հարկւրաւորը, որ «Ո» միայն կարող է լի-
նել. ուրիշ տեղ ևս պատահում է մեր արձանագրու-
թիւնների մէջ նման երեւոյթ (*): Այս արձանագրու-
թեան կից, որպէս տողերի անմիջական շարունակու-
թիւն ունինք ուրիշ երեք արձանագրութիւն եւս, ու-
րոնցից վերջինն արդէն կրում է նորոգութեան 1258
թուականը, իսկ մնացածները, հաւանօրէն, դորանից
ոչ շատ վաղ:

(*) ԺԲ. դարից նկատելի է այս երեւոյթը, բայց աւելի
յաճախ յետագայ դարերում, որ երբեմն թուականների մէջ
հարկւրաւորը չեն գրում (տես Սմբատեան, Գեղարքունի,
եր. 531, 532): Քիչ յետոյ կը տեսնենք նաև Գեղարքի ժա-
մատան արձանագրութիւնը Պապաքի որդի Յակոբի անունով,
աջ դասի սեան վերայ: